

Přehled o kvalitě úvěrů v bankovní soustavě ČR a ukazatele k hodnocení kvality úvěrového portfolia

Kvalita úvěrového portfolia bankovního sektoru je pravidelně a detailně monitorována bankovním dohledem ČNB. Stává se východiskem hodnocení bank, součástí bankovních analýz a v neposlední řadě stěžejním bodem dohlídek na místě.

Pravidla pro posuzování pohledávek z finančních činností stanoví opatření ČNB č.9 ze dne 6. listopadu 2002 ve znění pozdějších opatření.

Podle § 5 zařazuje banka pohledávky do těchto kategorií:

- a) *standardní pohledávky*
- b) *sledované pohledávky*
- c) *nestandardní pohledávky*
- d) *pochybné pohledávky*
- e) *ztrátové pohledávky*

Nestandardní, pochybné a ztrátové pohledávky se pak souhrnně označují jako *ohrožené pohledávky*.

Standardní pohledávka – o jejím úplném splacení není důvodu pochybovat. Splátky jistiny a příslušenství¹ jsou hrazeny řádně a žádná z nich není po splatnosti déle než 30 dní. Žádná z pohledávek za dlužníkem nebyla v posledních 2 letech z důvodu zhoršení jeho finanční situace restrukturalizována².

Sledovaná pohledávka – její úplné splacení je zejména s ohledem na finanční a ekonomickou situaci dlužníka pravděpodobné. Splátky jistiny nebo příslušenství jsou hrazeny s dílčími problémy, ale žádná z nich není po splatnosti déle než 90 dní. Žádná z pohledávek za dlužníkem nebyla v posledních 6 měsících z důvodu zhoršení jeho finanční situace restrukturalizována.

Nestandardní pohledávka – její úplné splacení je nejisté, částečné splacení je však vysoce pravděpodobné. Splátky jistiny nebo příslušenství jsou hrazeny s problémy, ale žádná z nich není po splatnosti déle než 180 dní.

Pochybná pohledávka - její úplné splacení je vysoce nepravděpodobné, částečné splacení je možné a pravděpodobné. Splátky jistiny nebo příslušenství jsou hrazeny s problémy, ale žádná z nich není po splatnosti déle než 360 dní.

Ztrátová pohledávka - její úplné splacení je nemožné a předpokládá se, že tato pohledávka nebude uspokojena nebo bude uspokojena pouze částečně ve velmi malé částce, Splátky jistiny nebo příslušenství jsou po splatnosti déle než 360 dní.

Banka při zjišťování, zda došlo ke snížení rozvahové hodnoty jednotlivých pohledávek posuzuje a zohledňuje alespoň:

- finanční a ekonomickou situaci dlužníka a její vývoj

¹ Příslušenství pohledávky = úroky a poplatky spojené s pohledávkou

² Restrukturalizovaná pohledávka = pohledávka, u níž banka dlužníkovi poskytla úlevu, protože vyhodnotila, že by jí pravděpodobně vznikla ztráta, pokud by tak neučinila (např. přepracování plánu splátek, snížení úrokové míry, prominutí úroku z prodlení apod.).

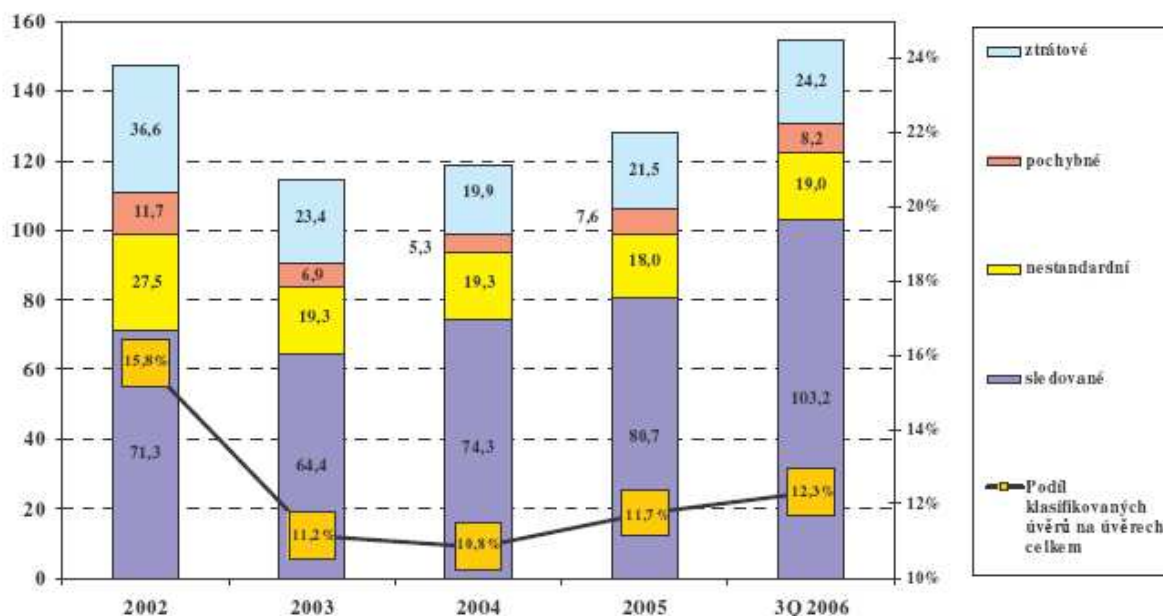
- porušení smlouvy dlužníkem (prodlení s platbami příslušenství, jistiny či jejich nezaplacení, neplnění informační povinnosti vůči bance apod.)
- provedení restrukturalizace pohledávky
- vnější ekonomické, politické a právní faktory
- očekávání, že na základě finanční situace dlužníka povolí soud dlužníkovi vyrovnání nebo prohlásí konkurz na jeho majetek

**Tabulka 1 – Struktura klasifikovaných a ohrožených úvěrů
(banky s licenci k 31.12.2005)**

	31.12.03	31.12.04	31.03.	30.06.	30.09.	31.12.
Klasifikované úvěry v mil. Kč	114 009	118 826	125 448	126 327	131 116	127 738
v % z celkového objemu úvěrů	11,2	10,8	12,8	12,3	12,3	11,7
Ohrožené úvěry v mil. Kč	49 608	44 506	47 494	47 485	47 090	47 093
v % z celkového objemu úvěrů	4,9	4,1	4,8	4,6	4,4	4,3
v tom:						
	v mil. Kč					
sledované úvěry	64 400	74 320	77 954	78 842	84 027	80 657
nestandardní úvěry	19 298	19 344	21 777	21 164	18 738	17 988
pochybné úvěry	6 913	5 306	5 558	5 627	7 121	7 624
ztrátové úvěry	23 398	19 857	20 159	20 695	21 231	21 481
v tom:						
	v %					
sledované úvěry	56,5	62,5	62,1	62,4	64,1	63,1
nestandardní úvěry	16,9	16,3	17,4	16,8	14,3	14,1
pochybné úvěry	6,1	4,5	4,4	4,5	5,4	6,0
ztrátové úvěry	20,5	16,7	16,1	16,4	16,2	16,8

Zdroj: Bankovní dohled 2005

Graf 1 – Struktura klasifikovaných úvěrů (v mld. Kč; banky s licenci k 30.9.2006)

zdroj: www.cnb.cz

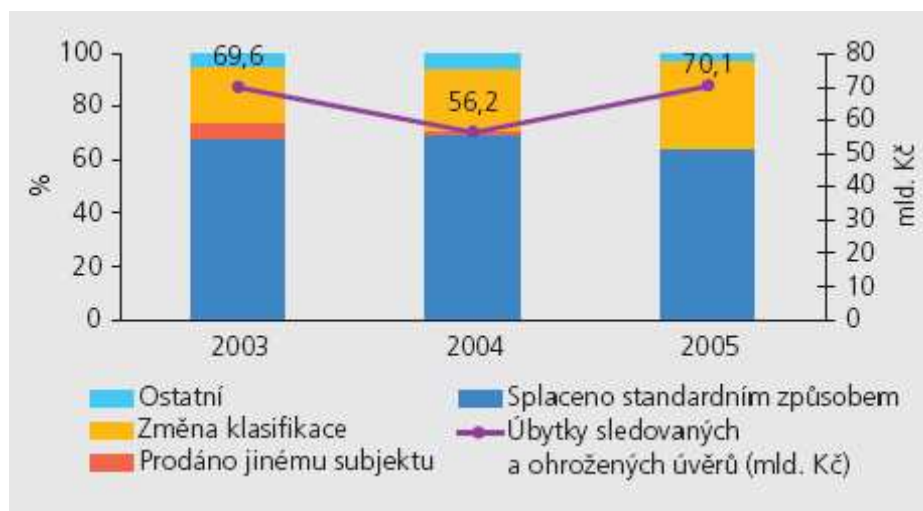
V bankovním sektoru je úvěrovému riziku věnována velká pozornost a banky se snaží zlepšovat kvalitu úvěrového portfolia. Klasifikované úvěry za celý bankovní sektor k 31.12.2005 činily 127,7 mld. Kč, což představuje proti předchozímu roku zvýšení o 7,5 %.

Došlo také ke změně kvalitativních ukazatelů. Podíl klasifikovaných pohledávek na jejich celkovém objemu za bankovní sektor se zvýšil na 11,7 %. Do růstu klasifikovaných pohledávek se promítá zvyšování objemu jak sledovaných pohledávek s nejmenší rizikovostí o 8,5 %, tak zejména kategorie pochybných pohledávek o 43,7 % i pohledávek ztrátových, které znamenají nejvyšší riziko, o 8,2 %. Jedinou kategorií pohledávek, která absolutně v průběhu roku 2005 poklesla o 7,0 %, byly pohledávky nestandardní.

Ohrožené úvěry pak na konci roku 2005 činily asi 47 mld. Kč, což je 4,3 % z celkového objemu úvěrů.

Banky v součinnosti s klienty průběžně řeší případné problémové úvěry a hledají možné způsoby a režimy splácení pohledávek po lhůtě splatnosti.

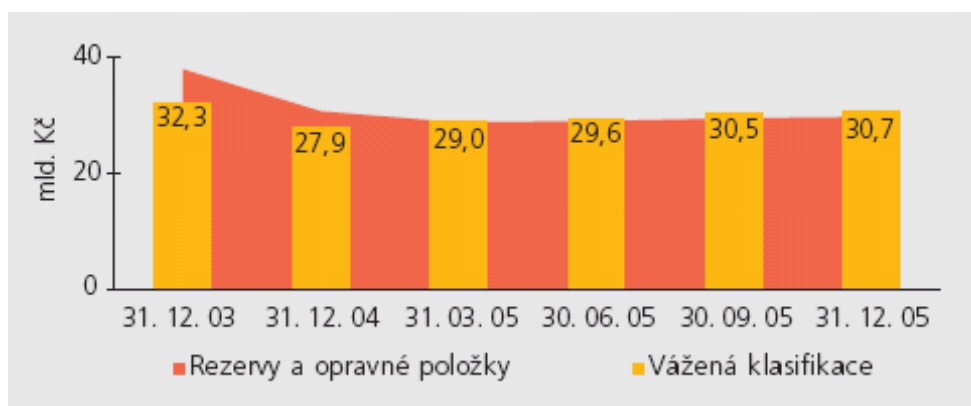
Graf 2 – Úbytky sledovaných a ohrožených úvěrů (banky s licenci k 31.12.2005)

Zdroj: Bankovní dohled 2005

Celkový úbytek klasifikovaných úvěrů v roce 2005 byl z 64 % důsledkem splácení těchto úvěrů standardním způsobem a přibližně z 1/3 důsledkem změny klasifikace mezi standardní úvěry. Prodeje klasifikovaných pohledávek jiným subjektům, které byly v minulosti často využívaným způsobem očišťování úvěrových portfolií bank, byly již druhým rokem zanedbatelné.

Graf 3 – Krytí potenciálních ztrát z úvěrového portfolia (banky s licenci k 31.12.2005)

Zdroj: Bankovní dohled 2005

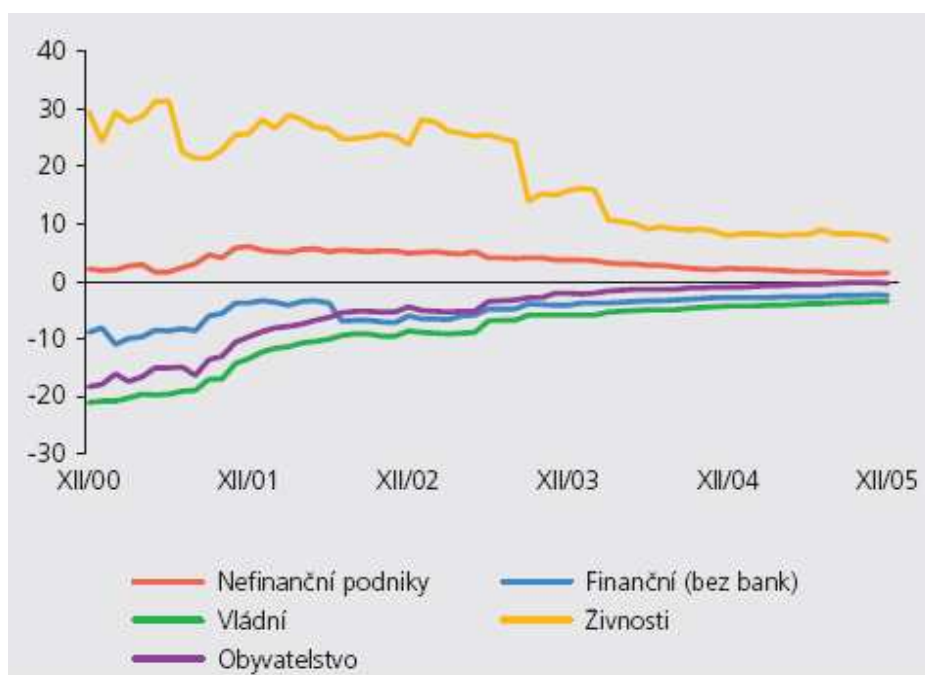
Odepsání pohledávky proti vytvořeným opravným položkám bylo využito ke konci roku 2005 pouze u pohledávek v celkové hodnotě 0,9 mld. Kč a jeho podíl na snížení hodnoty klasifikovaných pohledávek je rovněž zanedbatelný. Realizace zajištění byla v daném roce uplatněna minimálně, podíl činil 0,5 % hodnoty úbytku klasifikovaných úvěrů.

Vážená klasifikace

Vážená klasifikace umožňuje přepočítání úvěrů s různou mírou pravděpodobnosti nesplácení dlužníkem na jednotnou základnu. Ukazatel vážené klasifikace tak dává možnost vyhodnotit a sumarizovat skutečně ohrožené klasifikované úvěry mnohem přesněji, než je tomu u pouhého součtu objemů v jednotlivých kategoriích klasifikovaných úvěrů. V průběhu roku 2005 se hodnota vážené klasifikace úvěrů mírně zvyšovala a dosáhla 30,7 mld. Kč, což je hodnota představující 2,6 % celkově poskytnutých úvěrů.

Graf 4 – Ohrožené úvěry podle sektorů

(p.b., rozdíly mezi procentuálními podíly ohrožených úvěrů daného sektoru a klientům celkem)

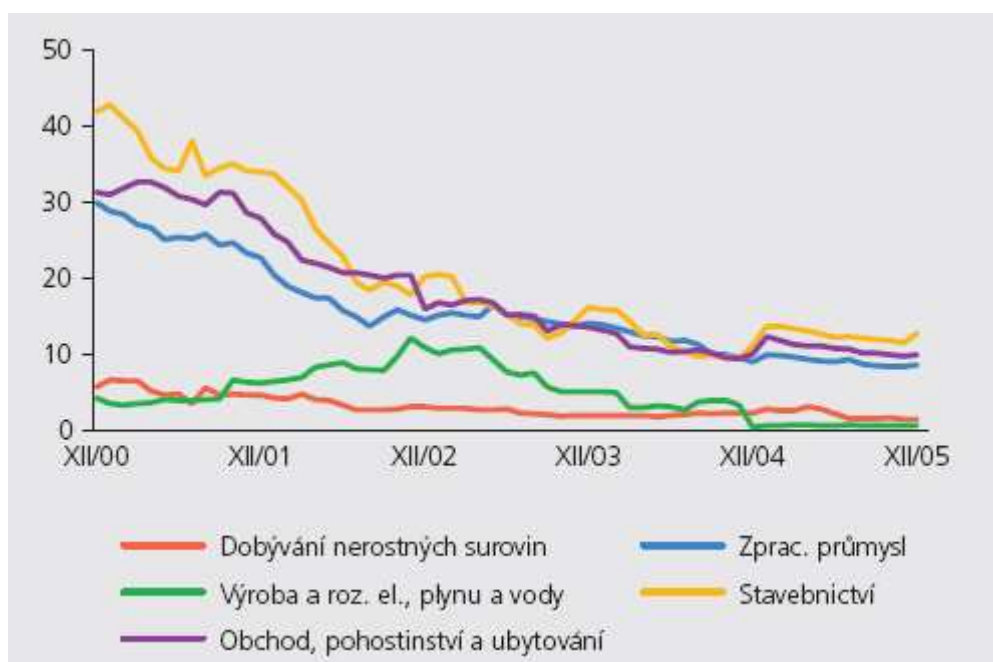

Zdroj: ČNB, Zpráva o finanční stabilitě za rok 2005

Zřetelný je trend sblížení kvality úvěrů u jednotlivých sektorů ekonomiky, přičemž se kvalita ve všech případech v roce 2005 průběžně zlepšovala. Horších než průměrných výsledků pak dlouhodobě dosahují úvěry živnostníkům a nefinančním podnikům.

Úvěry podnikům

Graf 5 – Ohrožené úvěry podle odvětví (% celkových úvěrů daného odvětví)

Zdroj: ČNB, Zpráva o finanční stabilitě za rok 2005

Kvalita úvěrů, které směřují do podnikatelské sféry se pozvolna zlepšuje. V roce 2005 představovaly ohrožené úvěry 5,1 % celkových úvěrů poskytnutým firmám. To představuje meziroční pokles o 1,5 procentního bodu. Musí se však brát ohled na to, že podnikový sektor je výrazně heterogenní (s ohledem na oblast podnikání i vlastnictví).

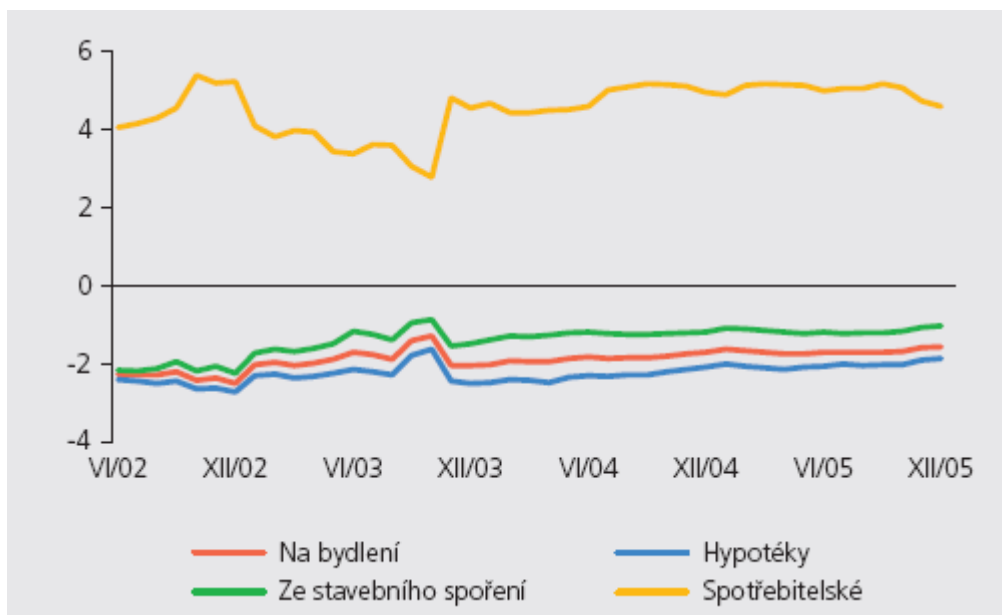
Z hlediska odvětví patří k nejkvalitnějším dlužníkům bank výrobci a distributoři elektřiny, plynu a vody s necelými 0,3 % ohrožených úvěrů. Stavebnictví, zpracovatelský průmysl a obchod, pohostinství a ubytování se během roku 2005 pohybovaly v rozpětí 8 % až 13 %. Ve srovnání s rokem 2000, tak došlo k výraznému snížení. U sezónních odvětví jako je např. stavebnictví se objevují výkyvy ve kvalitě i během roku.

Společnosti, které jsou vlastněné zahraničním kapitálem s podílem necelých 2 % ohrožených úvěrů splácí svoje závazky vůči bankám s podstatně vyšší platební morálkou než je tomu v případě subjektů českých. Odpovídající hodnoty u veřejných společností i společností vlastněných českým soukromým kapitálem se pohybovaly v závěru roku 2005 kolem 8% podílu ohrožených úvěrů.

Úvěry obyvatelstvu

Graf 6 – Ohrožené úvěry obyvatelstvu podle účelu

(p.b., rozdíly mezi procentuálními podíly ohrožených úvěrů daného účelu a obyvatelstvu celkem)

Zdroj: ČNB, Zpráva o finanční stabilitě za rok 2005

Kvalita úvěrů poskytnutých obyvatelstvu zůstala v roce 2005 s podílem 3,3 % ohrožených úvěrů na celku, což je srovnatelná úroveň oproti předchozímu roku. Můžeme říci, že úvěry obyvatelstvu patří mezi nejkvalitnější složku úvěrového portfolia bank. A to zejména díky vysokému podílu úvěrů na bydlení, kde je motivace splnit splátkový kalendář velmi vysoká. V roce 2005 vykázaly úvěry na bydlení problémy se splácením pouze v 1,6 % jejich celkového objemu. Pozornost si zaslouhuje citelný růst spotřebitelských úvěrů a znatelné prodlužování průměrné doby jejich splatnosti. Předpokladem jejich včasného a úplného splacení jsou dostatečné očekávané příjmy dlužníka, neboť tyto úvěry obvykle nedisponují kvalitním zajištěním. V roce 2005 dosáhl podíl ohrožených úvěrů 7,8 % celkového stavu bankovních spotřebitelských úvěrů.

Ukazatele

Pro banku je nejdůležitější posoudit úvěry z hlediska jejich rizika. Kvalita aktiv banky je vyjádřena podílem vytvořených opravných položek k rizikovým pohledávkám z úvěrů a rezerv na celkových aktivech banky. Čím je tento podíl vyšší, tím je situace banky v oblasti úvěrového rizika horší (s přímým dopadem do zisku banky).

Kvalitu úvěrového portfolia dále charakterizují tyto ukazatele:

klasifikované pohledávky
celkové pohledávky

jednotlivé druhy klasifikovaných pohledávek
klasifikované pohledávky

ztrátové pohledávky
celkové pohledávky

klasifikované pohledávky
celková aktiva

Tabulka 2 - ČSOB & KB (II/2006)

Jednotlivě posuzované pohledávky a opravné položky k nim (v tis. Kč, hrubé částky)

	ČSOB	KB	ČSOB	KB
Pohledávky za klienty			OP k pohledávkám za klienty	
Standardní	105 859 567	185 073 943	0	0
Sledované	42 560 228	17 319 359	69 248	574 659
Nestandardní	5 026 247	2 791 066	490 733	702 273
Pochybné	2 393 574	1 189 775	1 699 439	552 348
Ztrátové	30 381 632	5 453 001	2 920 862	4 975 761
Celkem	159 221 248	211 827 144	5 180 282	6 805 041
Pohledávky za bankami			OP k pohledávkám za bankami	
Standardní	79 741 969	58 290 420	0	0
Sledované	0	684 731	0	755
Nestandardní	0	0	0	0
Pochybné	0	0	0	0
Ztrátové	24 533	0	24 533	0
Celkem	79 766 502	58 975 151	24 533	755

Zdroj: stránky KB a ČSOB

Tabulka 3 – ČSOB & KB (II/2006)

Ukazatele hodnocení kvality úvěrů poskytnutých klientům

ukazatel	ČSOB	KB
<i>klasifikované pohledávky</i>	0,5047	0,1262
<i>celkové pohledávky</i>		
<i>ztrátové pohledávky</i>	0,1908	0,0257
<i>celkové pohledávky</i>		
<i>klasifikované pohledávky</i>	0,1181	0,0545
<i>celková aktiva</i>		
<i>sledované pohledávky</i>	0,5296	0,6473
<i>klasifikované pohledávky</i>		
<i>nes tandardní pohledávky</i>	0,0625	0,1043
<i>klasifikované pohledávky</i>		
<i>pochybné pohledávky</i>	0,0297	0,0444
<i>klasifikované pohledávky</i>		
<i>ztrátové pohledávky</i>	0,3780	0,2038
<i>klasifikované pohledávky</i>		

Vymáhání špatných úvěrů

Banka musí vypracovat společně s dlužníkem strategii, která bude maximalizovat její šance na plné získání půjčené částky a úroků. Tato strategie může zahrnovat vyjadřování porozumění a pochopení, trvání na okamžitém splacení nebo hrozbu právní akcí, uplatnění zástavy apod.

Vymáhání špatných úvěrů bývá obvykle časově náročný projekt, který zahrnuje mnoho jednání s jednotlivci, který vyžaduje dobré a aktuální znalosti finančního stavu úvěrovaného subjektu. A také znalosti práv věřitelů – a to nejen vlastních práv, ale i práv ostatních věřitelů a jejich vzájemných vztahů.

Při řešení špatných úvěrů je potřeba plně identifikovat problém, stanovit strategii jeho řešení a banka se musí rozhodnout, zda klient bude i nadále perspektivní a atraktivní, nebo bude lepší vztah ukončit a vymáhat bez existence pokračujícího klientského vztahu. Dále se musí banka rozhodnout, jestli si špatný úvěr ponechá a bude ho vymáhat nebo jej prodá někomu, kdo má větší šanci jej vymoci a zájem to udělat. Přitom musí zvážit, zda je nabízená cena za převedený úvěr vyšší nebo nižší než suma, kterou by se jinak mohlo podařit získat vlastními silami.

ČSOB

Jednotlivě posuzované pohledávky

(v tis. Kč, hrubé částky)

Pohledávky za bankami				
Kategorie	30.9.2005	31.12.2005	31.3.2006	30.6.2006
Standardní	49 753 608	80 193 039	64 560 848	79 741 969
Sledované	30 567	0	0	0
Nestandardní	0	0	0	0
Pochybné	0	0	0	0
Ztrátové	679 879	27 304	26 976	24 533
Celkem	50 464 054	80 220 343	64 587 824	79 766 502

Pohledávky za klienty				
Kategorie	30.9.2005	31.12.2005	31.3.2006	30.6.2006
Standardní	111 327 074	110 276 066	111 393 716	105 859 567
Sledované	28 413 840	26 141 662	34 676 640	42 560 228
Nestandardní	5 381 983	5 002 098	4 289 462	5 026 247
Pochybné	2 255 561	2 551 314	1 947 215	2 393 574
Ztrátové	2 799 002	3 220 915	3 686 074	3 381 632
Celkem	150 177 460	147 192 055	155 993 107	159 221 248

Opravné položky k jednotlivě posuzovaným pohledávkám

(v tis. Kč)

Opravné položky k pohledávkám za bankami				
Opravné položky	30.9.2005	31.12.2005	31.3.2006	30.6.2006
Sledované	0	0	0	0
Nestandardní	0	0	0	0
Pochybné	0	0	0	0
Ztrátové	81 176	27 304	26 976	24 533
Celkem	81 176	27 304	26 976	24 533

Opravné položky k pohledávkám za klienty				
Opravné položky	30.9.2005	31.12.2005	31.3.2006	30.6.2006
Sledované	79 502	61 627	75 628	69 248
Nestandardní	586 010	518 715	401 394	490 733
Pochybné	1 360 105	1 569 786	1 364 261	1 699 439
Ztrátové	2 585 444	3 016 086	3 131 633	2 920 862
Celkem	4 611 061	5 166 214	4 972 915	5 180 282

Pohledávky, které byly během účetního období (příslušného kalendářního roku)

restrukturalizovány

(v tis. Kč, hrubé částky)

Restrukturalizované pohledávky	30.9.2005	31.12.2005	31.3.2006	30.6.2006
	1 950 336	1 802 236	830 542*	672 707

Komerční banka

	IV/2006	III/2006	II/2006	tis.Kč I/2006
Pohledávky za klienty				
Standardní	206 593 618	195 996 171	185 073 943	175 079 348
Sledované	13 903 214	15 071 274	17 319 359	16 794 789
Nestandardní	2 790 199	2 838 435	2 791 066	2 771 961
Pochybné	1 121 595	1 220 085	1 189 775	1 195 840
Ztrátové	6 075 860	5 810 136	5 453 001	4 992 832
Pohledávky za klienty celkem (hrubá částka)	230 484 486	220 936 101	211 827 144	200 834 770
Standardní	0	0	0	0
Sledované	573 681	577 740	574 659	539 713
Nestandardní	710 846	715 516	702 273	726 006
Pochybné	508 441	542 979	552 348	564 147
Ztrátové	5 520 735	5 291 748	4 975 761	4 615 298
Opravné položky celkem	7 313 703	7 127 983	6 805 041	6 445 164
Pohledávky za klienty celkem (čistá částka)	223 170 783	213 808 118	205 022 103	194 389 606
Pohledávky za bankami ^{1/}				
Standardní	70 479 254	58 615 462	58 290 420	56 723 782
Sledované	110 665	583 932	684 731	740 336
Nestandardní	0	0	0	0
Pochybné	0	0	0	0
Ztrátové	0	0	0	0
Pohledávky za bankami celkem (hrubá částka)	70 589 919	59 199 394	58 975 151	57 464 118
Standardní	0	0	0	0
Sledované		4	2	755
Nestandardní	0	0	0	0
Pochybné	0	0	0	0
Ztrátové	0	0	0	0
Opravné položky celkem	0	4	2	755
Pohledávky za bankami celkem (čistá částka)	70 589 919	59 199 390	58 975 149	57 463 363
Pohledávky restrukturalizované během účetního období	939 948	875 283	821 718	679 819
(hrubá částka)				

^{1/} bez reoperací s centr. Bankami